

Vicent Beltran Calvo & Carles Segura-Llopes, *Els parlars valencians*, València, Publicacions de la Universitat de València («Biblioteca Lingüística Catalana», 34), 2017, 400 pp., ISBN: 978-84-9134-010-2.

Estem davant d'una síntesi dialectal molt detallada del català parlat al País Valencià. A diferència del que hom podria pensar a priori, els autors volen demostrar que el coneixement dels dialectes afavoreix el sentiment d'unitat lingüística, com ho prova la gradualitat de la diferenciació diatòpica en l'interior d'una mateixa llengua, i el fet que, en el cas del valencià, no hi ha trets que siguin absolutament generals en tot el territori valencià, i que al mateix temps en siguin particulars i exclusius. Per tant, «incidir en la diversitat no entra en contradicció amb la cerca d'unitat» (p. 15). A més, el coneixement de la diversitat dialectal afavoreix l'assumpció i el desplegament d'un «estàndard flexible i ric de matisos» (p. 16).

El llibre s'estructura en tres parts. En la primera, «Caracterització general dels parlars valencians» (pp. 23-93), hom proporciona una visió general dels parlars descrits. Beltran i Segura-Llopes divideixen els parlars valencians en cinc zones dialectals: el valencià tortosí, el valencià septentrional, el valencià central, el valencià meridional i el valencià alacantí. No és la primera proposta de divisió del valencià en cinc àrees dialectals,¹ però sí que aporta algunes informacions originals en la delimitació de les àrees, fruit d'un coneixement detallat del terreny. La primera zona, situada dins de l'àrea més àmplia del tortosí, comprén el Maestrat, els Ports i els pobles septentrionals de la Plana Alta i l'Alcalatén. El valencià septentrional correspon al parlar de la Plana Baixa (menys Almenara i la Llosa, que s'ajusten al valencià central), i algunes localitats de la Plana Alta (Castelló, Almassora, Benicàssim, Orpesa i Borriol). Al nord d'aquestes, «de mica en mica, apareixen els primers trets tortosins», de manera que la resta de la Plana Alta i l'Alcalatén són classificats com a «parlars de transició cap al tortosí meridional» (p. 95). El valencià central, nom que, pensem que amb encert, els autors prefereixen al d'*apitxat*, inclou les comarques centrals del País Valencià. Dins del valencià meridional destriem, com «una varietat fortament diferenciada» (p. 113), el valencià mallorquí, que comprén diversos pobles localitzats a les comarques de la Marina, la Safor i el Comtat. Finalment, el valencià alacantí, al sud de la línia Biar-Busot, que «correspon a l'antiga varietat perduda de l'oriolà» (p. 32).

1. Emili Casanova («El valenciano dentro del diasistema lingüístico catalán», *Revista de Filología Románica*, 3, 1985, pp. 23-34) ja dividia el valencià en septentrional o tortosí, castellanenc, apitxat, meridional i alacantí; article que no veiem citat en la bibliografia.

És de destacar l'apartat que dediquen als parlars valencians de frontera, que hi són caracteritzats amb molt de detall. En aquests parlars, juntament amb aragonesismes i castellanismes, proliferen «les formes antigues, desaparegudes de la major part del valencià» (p. 56). Sense ser l'objectiu del treball, són d'agrair les pàgines que destinen als parlars castellanoaragonesos i castellanomurcians de la zona interior del País Valencià. Hi notem a faltar, en tot cas, alguna referència al parlar de Requena-Utiel,² i per relació a la comarca de l'Alt Palància, pensem que hom hi podria haver afegit el treball clàssic de Torres Fornes.³

Encara que *Els parlars valencians* estudia aquests parlars bàsicament en la sincronia actual, a través del que els autors anomenen l'estat dialectal rebut, és a dir, la varietat «que es dona en els parlants adults de més edat» (p. 79), hom té en compte, especialment en la primera part del llibre, la història del valencià, i com aquesta explica l'origen de la varietat valenciana actual, i justifica «gran part de les formes lingüístiques que encara ara la caracteritzen» (p. 46).

La segona part del llibre, «Varietats geogràfiques del valencià» (pp. 95-137), ofereix una classificació i descripció de les varietats que conformen els parlars valencians, tenint en compte totes les aportacions de la dialectologia. Els cinc parlars valencians hi són estudiats en els seus detalls més característics, classificats en els apartats de fonètica, morfologia i lèxic. A més de les diferenciacions dialectals que hem assenyalat adés, avançades ja en la primera part del llibre, la minuciositat de l'estudi i el notable coneixement geogràfic de les terres valencianes que demostren els autors els permeten d'incloure altres distincions, il·lustrades sovint mitjançant alguns quadres amb nombrosos exemples. Així, dins del valencià septentrional, hom diferencia entre la zona de l'interior i la central; dins del valencià central, entre la zona meridional i la septentrional; dins del valencià meridional, entre la zona de ponent i la de llevant, i en el valencià alacantí hom distingeix el parlar de les Valls del Vinalopó i del Baix Vinalopó i el del Camp d'Alacant, «que s'acosta clarament al valencià de més al nord» (p. 129).

En la tercera part del llibre, «Descripció dels parlars valencians» (pp. 141-317), la més extensa, es descriu la fonètica, la morfosintaxi i el lèxic del valencià. En la descripció dels diferents fenòmens els autors tenen en compte la bibliografia existent,

2. Antonio Briz, *El parlar de la comarca de Requena-Utiel*, València, Generalitat Valenciana, 1991; Feliciano A. Yeves, *Diccionario del lenguaje histórico y del habla popular y vulgar de la comarca Requena-Utiel*, Requena, Centro de Estudios Requenenses, 2008.

3. *Sobre voces aragonesas usadas en Segorbe* (València, 1903), que vam estudiar en «La presència del català i de l'aragonès a principis del segle xx en els parlars valencians de base castellanoaragonesa. L'obra filològica de Torres Fornes (1903)», *Llengua & Literatura*, 21, 2010, pp. 87-133, i en la ponència presentada a la I Jornada de Parlars Valencians de Base Castellanoaragonesa (València, 2008).

i quan ho consideren convenient proposen explicacions originals. Per exemple, la variant *ixe* del demostratiu *eixe* s'explicaria «pel caràcter gramatical dels demostratius», la qual cosa «els permet ser pronunciats de manera relaxada» (p. 155), o les variants *n'hi hava* / *n'hi haven*, explicades per analogia al verb estar: *està* / *estava* → *n'hi ha* / *n'hi hava* (p. 220). Els autors demostren tenir un ampli coneixement dels parlars valencians, que els permet descriure amb precisió fenòmens lingüístics poc tinguts en compte en la bibliografia. És el cas del so antihàtic que es troba en mots com *lliuent* 'lluent' o *lliueret* 'lluereu' que es constata al sud (p. 160), la pèrdua de la consonant oclusiva en plural en mots amb el grup final [ɪt], en una àrea del valencià meridional (b[uɪt] / b[uɪs]) (p. 163), o l'afèresi de l'article indeterminat femení singular en una part de la Safor i la Marina en determinats contextos fonètics, com *de na dona* 'd'una dona' (p. 197). Així mateix, les descripcions de les àrees dels fenòmens estudiats solen ser molt precises i concretes, assenyalant amb detall les comarques i fins i tot les poblacions en les quals es localitzen les diferents formes, com ho podem comprovar, per exemple, en la descripció de l'àrea de la sonorització de les consonants oclusives [p], [t] i [k] finals seguides de vocal (pp. 163-164).

Completa el llibre, un darrer capítol amb mapes dialectals a color que il·lustren molts dels fenòmes comentats al llarg de la monografia. Figura com a annex i du per títol «Atlas lingüístic dels parlars valencians» (pp. 337-395).

En definitiva, ens hem de congratular per la publicació d'*Els parlars valencians*, de Vicent Beltran i Carles Segura-Llopes, i volem felicitar els autors, així com els directors de la col·lecció «Biblioteca Lingüística Catalana», Antoni Ferrando i Àngel López, de la Universitat de València, per l'encert d'encarregar-los l'obra. Estem segurs que aquest llibre, que ha estat guardonat amb el Premi Institut d'Estudis Catalans de Lexicografia i Onomàstica Joan Coromines 2017, serà d'ara endavant un referent en els estudis de dialectologia valenciana, i catalana en general.

JOAQUIM MARTÍ MESTRE
Universitat de València
 joaquin.marti@uv.es